

però en el 150v el que es llegeix és «marmolar, *sunyir*, regañar». Sembla que en el segon passatge *sunyir* hagi de ser lectura errada per *funyir*; és clar que l'existència dels cast. *zuño* i *zuñir* no deixen d'introduir-hi un element de dubte, que no dissipa ben bé Escrig 1851, en afegir a *funyir* 'murmurar' una variant *funyar*; el significat és susceptible d'enllaç però no evident, i no ens podem fiar gens del «mamullar, mascullar» que hi fica Llombart. —
 3 Formes amb *au* segurament secundàries, degudes a una contaminació, probablement la de *faus* 'falç' o 'dalla', *faucà* (oc. ant. *falcastre* «serpe», *falcaidoira* «instrument faucher», *PDPF*).

FOPA, 'túnica llarga ---', mot idèntic al cast. antiq. *hopa* (amb *h* aspirada), per a l'origen del qual veg. *DCEC* (HOPA); també la forma *fopa* es troba en un doc. murcià de Cartagena de c. 1430 (ibid., n. 2). □ 1.ª doc.: mal llegit *fepa* en un doc. del S. XIV (*AlcM*); *fopa*, a. 1400.

Foquejada, foquejador, foquejar, foquer, -era, V. foc For, V. fur

FORA, extret de l'antic *forēs*, que prové del llatí *fōras* 'a fora'. □ 1.ª doc.: orígens.

Forēs es troba quasi només en el període inicial: «mentre que ls dos chomtes foren *fores* de la host e ls serrayns de la vila agueren vist que aquella cavalleria era exida de la ost ---», Desclot (§ 39, *NCL* II, 113.20); també amb valor purament adverbial: «O Sebríà, sies content d'aquels qui *fores* són: sàpies que non pots res fer contra aquels qui són en la Sglesa de Déu», *VidesR*, f° 208v1 (trad. *qui foris sunt*, 636); «vegetació quils fa de les coses de *fores* en les espècies de dins», *Llull* (i dos més en el S. XIV, *AlcM*).

En llatí vulgar i tardà *fōrās* i *fōrīs* es troben tots dos abundantment, i reemplaçen cada cop més el més clàssic *EXTRA*, fins a deixar-lo fora d'ús: en l'origen no havien estat més que formes del substantiu *fores* 'la porta' (heretat de la llengua mare per quasi totes les llengües indoeuropees); en la llengua llatina preliterària *fores ire* (acus. pl., pròpiament cas adirectiu) era 'anar cap a la porta', *foris esse* (locatiu i abl.) era 'ser a la porta, estar tan o tan lluny, tan o tan prop de la porta'; si bé el llatí vg. aviat va mesclar els dos matisos, tornant sinònimes les dues formes, amb tendència a predominar l'una o l'altra en els diferents països romànics: *FORIS* s'imposà en francès i reto-romànic, *FORAS* en castellà i portuguès, i preponderà en català, no tant en llengua d'oc; i en els altres dominis romànics es troba prolongació més o menys abundosa de l'una i de l'altra. Però partint de l'analogia de duplicats com *sots/sot/sota*, *abans/avant*, *doncs/donc* (*llavor(s)*, *així(s)*, cast. *ante(s)*, *entonce(s)*, etc.), de l'antic *FORAS* s'extragué aviat una variant *FORA* sense -s; també en cast. i port. arcaics i oc. antic, trobem de primer *fueras* (Ss. X-XIII), oc. *foras*, gall-port. *foras*,¹ aviat extingits a profit de *fora*.

La variant *FORIS* es mantingué² cert temps en el

català arcaic: «*exi fors* de son seyn», Desclot (*NCL* IV, 56.25); «*fors* de la vila» (III, 146.12), de vegades reduït fonèticament a *fos* (com en la *Questa* de Reixac, veg. infra); i tal com *fora* surt de *FORAS*, també s'extrau de *fors* una forma *for*: «qui tem la persecució del segle --- no à perfecta caritat, car qui à caritat no à paor *for* de Déu», *Homilies* (2r23). Combinant-les amb *de-* resulten d'aquestes formes les més corrents *defors* i *defor*: «quant aquel servidor fon *defor* del palau», «que exissen de *fors* e ferissen», «exiren *defors* de la vida», Desclot (II, 181.9; III, 7.19, 16.13; més n'aplega Coll en la seva ed. v, 219), i són aquestes formes les que hem de sospitar (disfressades de llatí) en els casos de *de foris sunt* (oposat a *de intus*) que veiem en docs. cat. de 986-1119, car altres vegades això funciona amb caràcter ben romànic; com una veritable preposició: «jactare lapis *deforis* boscho», «*deforis* istos terminos» en docs. urgellesos c. 1050 i de 995 (Bast-Bass., 879).

²⁰ Altament *DEFORIS* i *DEINTUS* apareixen sovint ja soldats, com nous adverbis, en el llatí tardà (*TbLL*, i el gramàtic tardà Cledonius blasma «*deintus* et *deforis* non dicimus»). Tan popular i arrelat era això des del període medieval antic, que ho veiem sovint, i reduït a *defòs*, en el S. XIV, en la *Questa* de Reixac: «levàs --- e més lo cab *de fos*, e demana qui ès él», «encorinada per dedins e per *defòs*», «volíam jaure més dedins que *dafòs*» (40.6, 53.24, 115.15), junt amb «per *deforis*» (139.8), «per *dafors*» (139.9).

Ja en el S. XIII, la forma *fora* comença a predominar francament damunt *fores* i *fors*. Fa llavors d'adverbi, o combinada amb un *de* següent, funciona com a locució prepositiva: «d'aquesta terra o *ffora* d'aquesta terra» ross. (*RLR* v, 97); i s'esdevenia ocasionalment que posaven *fora* més enllà, darrere i no davant del substantiu regit: «no havien altres parents, en Aragó ni en Catalunya, de Nòs *fora*», Jaume I (Ag., 37); i d'altra banda, com ja hem vist que passà amb *defori(s)*, s'usa com una veritable preposició, sense cap acompanyament: «si-s ven *fora* casa», a. 1271 (Tarifa dels Corredors de Bna., *EntreDL* I, 155ss., § 74); «obrir --- portal *fora* el Cayl» ross., 1296 (*RLR* v, 90); «vendre los ditz pexs *fora* la terra», 1298 (id., ibid. v, 97); «fo ordonat per lo Sr. Rey --- que ls procuradors seus degen --- retener de la quitació del castelan d'Òpou --- e de totz los altres --- gardes de les sues forsses, totes les fayles dels dies que seran estats *fora* les dites forsses», 1317 (id., ibid. xxxi, 63); «puix major bé, *fora* tu, sua pensa no troba», Galba (*Tirant*, Ag. iv, 1).

Des de llavors la llengua ha reaccionat repetidament contra aquesta propensió, i *fora de* ha predominat sempre, sense descartar-ne la cabdal frase feta «*fora de si*» que ja trobem en JoMartorell: «sí vós en aquest cas me falliu, no-m cal sinó que-m vaja a desesperar, com a home foll e *fora de si*» (Ag. III, 52). Avui l'ús com a loc. prepositiva (*fora de*) predomina, sobretot literàriament, damunt l'ús preposicional nu: «no crec que ho sàpiga: com vol doncs que l'hi diga? Y *fora* d'això, dec repetir-li que no tracti vostè de saber-ho», Noller (*Pap.*, 64); «era la primera vegada, *fora* de les